

Na osnovu čl. 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi („Službeni glasnik BiH“ broj 32/02 i 102/09), te Člana 14. st. (1) i (3), Člana 16. stav (1), Člana 28. st. (3) i (4), tač. a), b), c) i d), te Člana 122. st. (1) i (2) Zakona o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 39/09), čl. 2. i 3., te Člana 7. stav (7) Dodatka I, Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinstvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10), generalni direktor Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine, donosi:

PRAVILNIK

O BEZBJEDNOSNOM NADZORU UPRAVLJANJA VAZDUŠNIM SAOBRAĆAJEM

Član 1.

(Predmet i cilj)

(1) Ovim pravilnikom se utvrđuju zahtjevi primjenjivi na vršenje funkcije nadzora bezbjednosti od strane BHDCA u vezi sa uslugama vazdušne plovidbe, upravljanjem protokom vazdušnog saobraćaja (ATFM), upravljanjem vazdušnim prostorom (ASM) za opšti vazdušni saobraćaj i druge funkcije mreže.

(2) Ovaj pravilnik se primjenjuje na aktivnosti BHDCA i kvalifikovanih tijela koji djeluju u njeno ime u pogledu nadzora bezbjednosti usluga vazdušne plovidbe, ATFM, ASM i drugih funkcija mreže.

(3) Cilj ovog pravilnika je definisanje funkcija i zadatka nadležne vazduhoplovne vlasti i pružalaca usluga vazdušne plovidbe u Bosni i Hercegovini, kako bi se osiguralo bezbjedno, redovno i efikasno odvijanje vazdušnog saobraćaja.

Član 2.

(Pojmovi i skraćenice)

(1) Pojmovi koji se upotrebljavaju u ovom pravilniku imaju slijedeće značenje:

- a) Bezbjednosni cilj: Podrazumjeva kvalitativnu ili kvantitativnu izjavu kojom se definiše najveća moguća učestalost ili vjerovatnoća očekivanog pojavljivanja opasnosti;
- b) Bezbjednosna direktiva/naredba (*Safety Directive*): Podrazumjeva dokument koji objavljuje ili usvaja Državna nadzorna vlast / Nacionalno nadzorno tijelo i koji nalaže provođenje mjera radi ponovnog uspostavljanja bezbjednosti funkcionalnog sistema, ako se dokaže da bi u suprotnom vazduhoplovna bezbjednost mogla biti ugrožena;
- c) Bezbjednosna dostignuća (*Safety Achievement*): Rezultat procesa i metoda koji se primenjuju da bi se postigao prihvatljivi nivo bezbjednosti;
- d) Bezbjednosni indikatori (*Safety Indicators*): Predstavljaju mjerilo postignutog nivoa bezbjednosti u vazduhoplovstvu, razlikuju se zavisno od oblasti vazduhoplovstva i povezani su s glavnim komponentama strategije bezbjednosti u vazduhoplovstvu;;
- e) Bezbjednosni nivoi (*Safety Levels*): Predstavljaju razmatranje bezbjednosti u određenom kontekstu u odnosu na prihvatljiv ili tolerantan nivo rizika;

- f) Bezbjednosno obrazloženje (*Safety Argument*): Podrazumijeva postupak dokazivanja da se predložena promjena funkcionalnog sistema može provesti u skladu sa bezbjednosnim propisima u okviru ciljeva ili normi utvrđenih postojećim zakonodavnim okvirom;
- g) Bezbjednosni zapisi (*Safety Records*): Skup informacija o jednom događaju ili nizu bezbjednosnih događaja koje se prikupljaju i čuvaju, a služe kao garancija bezbjednosti i kojima se ujedno demonstrira efikasnost uspostavljenog sistema upravljanja bezbjednošću;
- h) Bezbjednosni propisi: Podrazumjevaju propise u vezi s pružanjem usluga vazdušne plovidbe ili obavljanjem funkcija upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja ili upravljanja vazdušnim prostorom, koji su ustanovljeni propisima država potpisnica ECAA sporazuma ili nacionalnim propisima, te koji se odnose na tehničku i operativnu osposobljenost i primjerenost za pružanje navedenih usluga i obavljanje navedenih funkcija na upravljanje bezbjednošću, kao i na sisteme, njihove sastavne dijelove i pripadajuće postupke;
- i) Bezbjednosni zahtjev: Podrazumijeva sredstvo za ublažavanje rizika, definisano strategijom ublažavanja rizika, koje omogućuje postizanje posebnog bezbjednosnog cilja; bezbjednosni zahtjevi uključuju organizacione, operativne, proceduralne, funkcionalne zahtjeve, zahtjeve u pogledu uspješnosti djelovanja i interoperabilnosti ili u pogledu funkcija okruženja;
- j) Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine (*Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation*): Nadležna vazduhoplovna vlast Bosne i Hercegovine;
- k) Državna nadzorna vlast / Nacionalno nadzorno tijelo (*National Supervisory Authority*): označava tijelo ili tijela koje je imenovala ili ustanovila Bosna i Hercegovina kao svoja nacionalna ovlaštena tijela u skladu sa Zakonom o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine, Član 16. stav (1), i Pravilnikom kojim se uspostavlja okvir za stvaranje jedinstvenog evropskog neba, Član 5. stav (1) i članom 4. Uredbe (EZ) broj 549/2004, koja se nalazi u Dodatku I ovog pravilnika;
- l) ECAA Sporazum (*Multilateral Agreement on the Establishment of a European Common Aviation Area*): Multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica, Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbjednosti UN 1244 od 10. juna 1999) o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja;
- m) Funkcije mreže (*Network Functions*): Određene funkcije opisane u Članu 6. Dodatka I, Pravilnika o organizaciji i korištenju vazdušnog prostora u Jedinistvenom evropskom nebu, („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10);
- n) Funkcionalni sistem: Podrazumijeva kombinaciju sistema, postupaka i ljudskih resursa organizovanih radi izvođenja funkcije u okviru upravljanja vazdušnim saobraćajem;
- o) Interna revizija bezbjednosti: Bezbjednosni kontrolni pregled (*Safety Survey*) jeste sistematska provjera sa ciljem da se preporuče poboljšanja tamo gde su ona potrebna, da se pruži garancija da se tekući poslovi bezbjedno obavljaju, kao i da se potvrdi da se ti poslovi obavljaju u skladu sa sistemom upravljanja bezbjednošću (*SMS*);

- p) Kontrola kvaliteta (*Quality control*): Operativni postupci i aktivnosti koje se koriste da bi se ispunili zahtjevi za kvalitet (ISO 9000);
- r) Kvalitet (*Quality*): Stepen do kojeg skup svojstvenih karakteristika ispunjava zahtjeve (ISO 9000);
- s) Korektivna mjera: Podrazumjeva mjeru za otklanjanje uzroka otkrivene neusklađenosti;
- t) Kvantitativni nivoi bezbjednosti (*Quantitative Safety Levels*): Brojčane vrijednosti putem kojih su definisani nivoi bezbjednosti;
- u) Menadžer mreže (*Network Manager*): nepristrasno i stručno tijelo kome je u skladu sa Članom 6. stav (2) ili stav (6) Dodatka I, Pravilnika o organizaciji i korištenju vazdušnog prostora u Jedinstvenom evropskom nebu, („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10) povjereno da obavlja dužnosti opisane u tom članu i ovom pravilniku;
- v) Neusklađenost (*Noncompliance*): Nedostatak u osobini, dokumentaciji ili proceduri u odnosu na važeće propise;
- z) Neusaglašenost (*Nonconformity*): Nedostatak u osobini, dokumentaciji ili proceduri u odnosu na važeće standarde;
- aa) Opasnost (*Hazard*): Označava bilo koje stanje, događaj ili okolnost koji bi mogli prouzrokovati nesreću;
- bb) Operativna organizacija: Organizacija odgovorna za pružanje tehničkih usluga podrške u vazdušnom saobraćaju, komunikaciji, navigaciji ili nadzoru;
- cc) Organizacija: Pružaoc usluga vazdušne plovidbe ili subjekt koji obezbjeđuje upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja ili upravljanje vazdušnim prostorom;
- dd) Organizacioni prikaz (*Organisation Exposition*): Dokument koji opisuje organizaciju i način rada pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi;
- ee) Osiguravanje bezbjednosti letenja: Označava sve planirane i sistemske radnje neophodne kako bi se stvorila odgovarajuća pouzdanost da su proizvod, usluga, organizacija ili funkcionalni sistem postigli prihvatljiv ili tolerantan nivo bezbjednosti letenja;
- ff) Ozbiljnost opasnosti (*Severity*): Stepen uticaja opasnosti ili posledica opasnosti na korišćenje vazduhoplova;
- gg) Panevropski ATM/ANS (*Pan-European ATM/ANS*): Aktivnost koja je osmišljena i uspostavljena za korisnike u okviru većine ili svih država potpisnica ECAA sporazuma, a koja se može i proširiti izvan vazdušnog prostora teritorije na koju se sporazum primjenjuje;
- hh) Politika bezbjednosti (*Safety Policy*): Predstavlja izjavu organizacije o osnovnom pristupu kojim ta organizacija postiže nivo bezbjednosti koji je prihvatljiv;
- ii) Praćenje bezbjednosti (*Safety Monitoring*): Sistematske aktivnosti koje se preduzimaju da bi se otkrile promjene koje imaju uticaj na pružanje usluga u

- vazdušnoj plovidbi, a te aktivnosti imaju za cilj uspostavljanje nivoa bezbjednosti koji se može tolerisati;
- jj) Proces: Podrazumjeva skup međusobno povezanih ili uzajamno djelujućih radnji koji pretvara ulazne elemente u izlazne elemente;
  - kk) Procjena rizika (*Risk Assessment*): Procjena kojom se utvrđuje da li se ostvaren ili uočen rizik može tolerisati;
  - ll) Provjera (*Verification*): Podrazumjeva potvrdu predočavanjem objektivnih dokaza da su specifikovani zahtjevi ispunjeni.
  - mm) Revizija bezbjednosnih propisa: Podrazumjeva sistemski i nezavisan pregled obavljen od strane Državne nadzorne vlasti / Nacionalnog nadzornog tijela, ili u njegovo ime, kako bi se utvrdilo jesu li cjelokupna rješenja u pogledu bezbjednosti, ili njihovi elementi, a koja su povezana s procesima i njihovim rezultatima, proizvodima ili uslugama, usklađena sa zahtjevanim bezbjednosnim rješenjima te provode li se efikasno i jesu li primjerena za postizanje očekivanih rezultata;
  - nn) Rizik (*Risk*): Označava kombinaciju opšte vjerovatnoće ili učestalosti pojavljivanja štetnog uticaja izazvanog opasnošću i ozbiljnost tog uticaja;
  - oo) Sertifikacija (*Certification*): Predstavlja postupak utvrđivanja da proizvod, usluga, organizacija ili pojedinac ispunjavaju zahtjeve relevantnog standarda. Postupak se završava zvaničnom potvrdom – sertifikatom o usaglašenosti i upisom imaoca sertifikata u relevantan registar;
  - pp) Sertifikat za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi (u daljem tekstu: sertifikat): Javna isprava koju izdaje Državna nadzorna vlast / Nacionalno nadzorno tijelo, kojom se potvrđuje da pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ispunjava uslove za pružanje jedne ili više usluga u vazdušnoj plovidbi;
  - rr) Sistem upravljanja bezbjednošću (*Safety Management System – SMS*): Obuhvata organizaciju, procedure i sistem odgovornosti kojima se uspostavlja i održava prihvatljiv nivo bezbjednosti u radu pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi;
  - ss) *SMS* dokumentacija (*SMS Documentation*): Skup dokumenata pripremljenih na bazi politike bezbjednosti i u svrhu postizanja bezbjednosnih ciljeva, na osnovu kojih je razvijen i dokumentovan sistem upravljanja bezbjednošću (*SMS*);
  - tt) Spoljne usluge (*External Services*): Sva materijalna i nematerijalna sredstva, proizvodi ili usluge koje pruža organizacija koja nije obuhvaćena sistemom upravljanja bezbjednošću pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi;
  - uu) Step en ozbiljnosti (*Severity Class*): Vrednovanje ozbiljnosti koje predstavlja izraz veličine uticaja opasnosti na operacije vazduhoplova i izražava se numerički od 1 (najozbiljniji) do 5 (najmanje ozbiljan);
  - vv) Umanjenje rizika (*Risk Mitigation*): Mjere koje se preduzimaju sa ciljem kontrole ili sprečavanja opasnosti koja može da ima štetne posledice i u cilju dovođenja rizika na nivo bezbjednosti koji se može tolerisati;
  - zz) Uočavanje opasnosti (*Hazard Identification*): Proces kojim se određuje kakva opasnost može da se dogodi, zašto može da se dogodi i kako može da se dogodi;

- aaa) Upravljanje kvalitetom (*Quality management*): Koordinisane aktivnosti koje usmjeravaju i kontrolišu organizaciju u pogledu kvaliteta (ISO 9000);
- bbb) Usluge: Označavaju uslugu u vazdušnoj plovidbi ili skup usluga u vazdušnoj plovidbi;
- ccc) Vazduhoplov (*Aircraft*): Svaka mašina koja se održava u atmosferi zbog reakcije vazduha, osim reakcije vazduha u odnosu na zemljinu površinu;

(2) Skraćenice upotrebljene u ovom pravilniku imaju slijedeće značenje:

- a) AFTM (*Air Traffic Flow Management*) – Upravljanje tokom vazdušnog saobraćaja
- b) AIS (*Aeronautical Information Services*) – Usluge vazduhoplovnog informisanja u vazdušnoj plovidbi;
- c) ANSP (*Air Navigation Service Provider*) – Pružalac usluga vazdušne plovidbe;
- d) APMF (*Application Management Function*) – Funkcija upravljanja zahtjevima ;
- e) ASM (*Air Space Management*) – Upravljanje vazdušnim prostorom;
- f) ATS (*Air Traffic Services*) – Usluge kontrole vazdušnog saobraćaja u vazdušnoj plovidbi;
- g) BHDCA (*Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation*) – Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine;
- h) CNS (*Comunication, Navigation or Surveillance*) – Usluge komunikacije, navigacije ili nadzora u vazdušnoj plovidbi;
- i) CTL (*Certification Team Leader*) – Vođa tima za sertifikaciju;
- j) EU (*European Union*) – Evropska zajednica;
- k) ICAO (*International Civil Aviation Organisation*) – Međunarodna organizacija civilnog vazduhoplovstva;
- l) MET (*Meteorological Services*) – Meteorološke usluge u vazdušnoj plovidbi;
- m) NSA (*National Supervisory Authority*) – Državna nadzorna vlast / Nacionalno nadzorno tijelo;
- n) SMS (*Safety Management System*) – Sistem upravljanja bezbjednošću;
- o) QMS (*Quality Management System*) – Sistem upravljanja kvalitetom.

Član 3. (Nadležni organi za nadzor)

(1) Na osnovu Člana 16. stav (1) Zakona o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 39/09) nadležni organ za bezbjednosni nadzor sertifikovanih pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi za organizacije čije se glavno sjedište rada i, ako imaju, registrovana kancelarija nalazi u Bosni i Hercegovini, je BHDCA kao državna nadzorna vlast / nacionalno nadzorno tijelo.

(2) Za pružaocce usluga vazdušne plovidbe nad kojima je na osnovu sklopljenih sporazuma između Bosne i Hercegovine i drugih država potpisnica ECAA Sporazuma, u skladu sa Članom 2. Dodatka I, Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinostvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10), odgovornost za nadzor bezbjednosti dodijeljena na drugačiji način nego u stavu (1) ovog člana, nadležni su organi imenovani ili uspostavljenim tim sporazumima.

(3) Sporazumi iz stava (2) ovog člana ispunjavaju zahtjeve iz Člana. 2. st. (3) i (4) Dodatka I, Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinostvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10). U slučaju prekograničnog pružanja usluga vazdušne plovidbe, takvi dogovori uključuju sporazum o međusobnom priznavanju poslova nadzora iz Člana. 2 st. (1) i (2), Dodatka I, Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinostvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10) i rezultata tih poslova.

(4) Ovo se međusobno priznavanje takođe primjenjuje kada se zaključuju dogovori između NSA o priznavanju postupka sertifikovanja pružalaca usluga. Ako to dopušta nacionalno pravo i radi regionalne saradnje, BHDCA može takođe zaključiti sporazume o raspodjeli odgovornosti u vezi poslova nadzora.

Član 4. (Funkcija bezbjednosnog nadzora)

(1) BHDCA vrši bezbjednosni nadzor u okviru poslova nadzora zahtjeva primjenljivih na usluge vazdušne plovidbe, upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja, upravljanje vazdušnim prostorom i druge funkcije mreže, radi praćenja bezbjednog odvijanja tih aktivnosti i provjeravanja ispunjenosti važećih bezbjednosnih regulatornih zahtjeva i aranžmana za njihovo sprovođenje.

(2) Prilikom sklapanja sporazuma o nadzoru organizacija koje pružaju usluge vazdušne plovidbe u funkcionalnim blokovima vazdušnog prostora koji se prostiru preko vazdušnog prostora pod nadležnošću više od jedne države potpisnice ECAA Sporazuma ili u slučajevima prekograničnog pružanja usluga, BHDCA utvrđuje i dodjeljuje odgovornost za bezbjednosni nadzor na osnovu sporazuma sa NSA-ovima država koje su uključene u prekogranično pružanje usluga na način kojim se obezbjeđuje da:

- a) za sprovođenje svake odredbe ovog pravilnika postoje posebne odgovorne pozicije;
- b) BHDCA i NSA-ovi drugih uključenih država potpisnica ECAA Sporazuma imaju uvid u mehanizme bezbjednosnog nadzora i njihove rezultate;
- c) je obezbijeđena razmjena relevantnih informacija između nadzornih organa i NSA nadležnog za sertifikaciju.

(3) BHDCA redovno procjenjuje sporazume iz stava (2) ovog člana i njihovo sprovođenje u praksi, a naročito u vezi ostvarenog učinka u pogledu bezbjednosti.

Član 5. (Praćenje performansi bezbjednosti)

(1) BHDCA redovno prati i procjenjuje ostvarene nivoe bezbjednosti radi utvrđivanja da li oni ispunjavaju bezbjednosne regulatorne zahtjeve koji su primjenljivi u funkcionalnom bloku vazdušnog prostora čiji je Bosna i Hercegovina član.

(2) BHDCA koristi rezultate praćenja i procjenjivanja nivoa bezbjednosti naročito u cilju utvrđivanja oblasti u kojima je provjera usklađenosti sa bezbjednosnim regulatornim zahtjevima prioritetno pitanje.

Član 6.

(Provjera usklađenosti sa bezbjednosnim regulatornim zahtjevima)

(1) BHDCA uspostvalja proces u svrhu provjere

- a) usklađenosti sa važećim bezbjednosnim regulatornim zahtjevima prije izdavanja ili obnavljanja sertifikata potrebnog za pružanje usluga vazdušne plovidbe uključujući pripadajuće uslove vezane za bezbjednost;
- b) usklađenosti sa svim obavezama vezanim za bezbjednost u dokumentu o imenovanju/dezignaciji izdatom u skladu sa čl. 8., Dodatka I, Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinostvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10);
- c) kontinuirane usklađenosti pružaoca usluga vazdušne plovidbe sa važećim bezbjednosnim regulatornim zahtjevima;
- d) sprovođenja bezbjednosnih ciljeva, bezbjednosnih zahtjeva i drugih uslova vezanih za bezbjednost utvrđenih u:
  - 1) izjavama o provjeri sistema, uključujući sve relevantne izjave o usaglašenosti ili pogodnosti sastavnih dijelova za upotrebu izdatih u skladu sa Pravilnikom o interoperabilnosti evropske mreže za upravljanje vazdušnim prostorom („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10);
  - 2) postupcima procjene i ublažavanja rizika koje zahtjevaju bezbjednosni regulatorni zahtjevi primjenljivi na usluge u vazdušnoj plovidbi, ATFM, ASM i Menadžera mreže (*Network Manager*);
- e) sprovođenja bezbjednosnih direktiva/naredbi.

(2) Proces iz stava (1):

- a) se zasniva na dokumentovanim procedurama;
- b) je potkrijepljen dokumentacijom posebno namijenjenom za pružanje smjernica osoblju za nadzor bezbjednosti radi obavljanja njihovih funkcija;
- c) daje predmetnim organizacijama pokazatelj rezultata aktivnosti nadzora bezbjednosti;
- d) se zasniva na bezbjednosnim regulatornim revizijama i pregledima sprovedenim u skladu sa čl. 7., 9. i 10. ovog pravilnika;
- e) pruža BHDCA dokaz koji je potreban da se podrži dalje djelovanje, uključujući mjere predviđene Članom 9., Dodatka I Pravilnika kojim se uspostavlja okvir

za stvaranje Jedinstvenog evropskog neba („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10), Članom 7. stav (7), Dodatka I Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinstvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10) i čl. 10., 25. i 68. Dodatka I Pravilnika o zajedničkim pravilima u području vazduhoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10) u situacijama kada bezbjednosni regulatorni zahtjevi nisu ispunjeni.

Član 7. (Bezbjednosne regulatorne revizije)

(1) BHDCA, ili kvalifikovana tijela ovlaštena od strane BHDCA sprovode bezbjednosne regulatorne revizije.

(2) Bezbjednosne regulatorne revizije iz stava (1):

- a) pružaju BHDCA dokaz o usklađenosti sa važećim bezbjednosnim regulatornim zahtjevima i aranžmanima za sprovođenje, procjenjujući potrebu za poboljšanjem i korektivnim mjerama;
- b) su nezavisne od internih revizorskih aktivnosti koje sprovodi predmetna organizacija u okviru njenog sistema upravljanja bezbjednošću ili kvalitetom;
- c) sprovode provjerivači kvalifikovani u skladu sa zahtjevima iz člana 12. ovog pravilnika;
- d) se primjenjuju u cilju ispunjenja provedbenih aranžmana ili njihovih elemenata, kao i na procese, proizvode i usluge;
- e) utvrđuju da li:
  - 1) su provedbeni aranžmani u skladu sa bezbjednosnim regulatornim zahtjevima;
  - 2) su preduzete radnje u skladu sa provedbenim aranžmanima;
  - 3) se rezultati preduzetih radnji podudaraju sa rezultatima koji se očekuju od provedbenih aranžmana;
- f) vode do ispravljanja svih utvrđenih neusaglašenosti u skladu sa Članom 8. ovog pravilnika.

(3) U okviru plana rada za provođenje inspekcija i stručnog nadzora koji zahtjeva Član 8. Pravilnika o utvrđivanju opštih i posebnih zahtjeva za pružanje usluga vazdušne plovidbe („Službeni glasnik BiH“ broj XX/14) BHDCA će uspostaviti i ažurirati najmanje jednom godišnje, program bezbjednosnih regulatornih revizija da bi:

- a) obuhvatili sve oblasti sa potencijalnim uticajem na bezbjednost, sa naglaskom na one oblasti gdje su problemi utvrđeni;
- b) obuhvatili sve organizacije, usluge i funkcije mreže koje djeluju pod nadzorom BHDCA;

- c) osigurali da se revizije sprovode na način koji je srazmjeran nivou rizika koji nose aktivnosti organizacija;
- d) osigurali da se sprovodi dovoljan broj revizija tokom dvogodišnjeg perioda radi provjere usklađenosti svih tih organizacija sa važećim bezbjednosnim regulatornim zahtjevima u svim relevantnim oblastima funkcionalnog sistema;
- e) osigurali praćenje procesa sprovođenja korektivnih mjera.

(4) BHDCA može odlučiti da izmijeni obim unaprijed planiranih revizija i da uključi dodatne revizije, gdje god se javi potreba za tim.

(5) BHDCA odlučuje koji aranžmani, elementi, usluge, funkcije, proizvodi, fizičke lokacije i aktivnosti treba da budu predmet revizije u određenom vremenskom okviru.

(6) Sva zapažanja sa revizije i utvrđene neusaglašenosti se dokumentuju. Utvrđene neusaglašenosti se potkrepljuju dokazima, i identifikuju u odnosu na primjenjive bezbjednosne regulatorne zahtjeve i aranžmane za njihovo sprovođenje za koje je sprovedena revizija.

(7) BHDCA sastavlja izvještaj revizije koji uključuje pojedinosti o neusaglašenostima.

Član 8. (Korektivne mjere)

(1) BHDCA saopštava nalaze revizije organizacijama u kojima je obavljena revizija i istovremeno zahtjeva korektivne mjere za rješavanje utvrđenih neusaglašenosti ne dovodeći u pitanje eventualne dodatne radnje koje zahtijevaju važeći bezbjednosni regulatorni zahtjevi.

(2) Organizacije u kojima je obavljena revizija će utvrditi korektivne mjere koje smatraju neophodnim za ispravljanje neusaglašenosti kao i vremenski okvir za njihovo sprovođenje.

(3) BHDCA procjenjuje korektivne mjere kao i njihovo sprovođenje koje je utvrdila organizacija u kojoj je obavljena revizija, i prihvata ih ako se procjenom zaključi da su dovoljne za otklanjanje neusaglašenosti.

(4) Organizacije u kojima je obavljena revizija pokreće korektivne mjere koje je prihvatila BHDCA. Ove korektivne mjere i naknadni proces propratnih radnji se završavaju u vremenskom periodu koje je prihvatila BHDCA.

Član 9. (Bezbjednosni nadzor promjena u funkcionalnim sistemima)

(1) Prilikom odlučivanja o uvođenju promjena povezanih sa bezbjednošću u njihovim funkcionalnim sistemima organizacija koristi isključivo procedure koje je prihvatila BHDCA. U slučaju pružalaca usluga kontrole vazdušnog saobraćaja i pružalaca usluga komunikacije, navigacije ili nadzora, BHDCA prihvata te procedure unutar okvira koje utvrđuje Pravilnik o utvrđivanju opštih i posebnih zahtjeva za pružanje usluga vazdušne plovidbe („Službeni glasnik BiH“ broj XX/14).

(2) Organizacije obavještavaju BHDCA o svim planiranim promjenama povezanim sa bezbjednošću.

(3) U svrhu sprovođenja bezbjednosnog nadzora BHDCA uspostavlja odgovarajuće administrativne procedure u skladu sa važećim propisima.

(4) Organizacije mogu sprovesti prijavljene promjene nakon provedenih postupaka iz stava (1) ovog člana, osim u slučaju kada se provodi postupak propisan Članom 10. ovog pravilnika.

Član 10. (Postupak pregleda predloženih promjena)

(1) BHDCA preispituje bezbjednosna obrazloženja povezana sa novim funkcionalnim sistemima ili promjenama u postojećim funkcionalnim sistemima koje predlaže organizacija kada:

- a) se procjenom ozbiljnosti sprovedenom u skladu sa tačkom 3.2.4, Dodatka I Pravilnika o utvrđivanju opštih i posebnih zahtjeva za pružanje usluga vazdušne plovidbe („Službeni glasnik BiH“ broj XX/14), utvrdi klasa ozbiljnosti 1 ili klasa ozbiljnosti 2 za moguće posljedice utvrđenih opasnosti; ili
- b) uvođenje promjena zahtjeva uvođenje novih vazduhoplovnih standarda.

(2) Kada BHDCA utvrdi potrebu za pregledom u situacijama drugačijim od onih koje su navedene u stavu (1) tač. a) i b), obavještava organizaciju da će obaviti bezbjednosni pregled prijavljenih promjena.

(3) Pregledi se sprovode na način srazmjeran sa nivoom rizika koji nose novi funkcionalni sistemi ili predložene promjene u postojećim funkcionalnim sistemima. Pregledi:

- a) koriste dokumentovane procedure;
- b) se potkrepljuju dokumentacijom posebno namijenjenom za pružanje smjernica osoblju za bezbjednosni nadzor radi obavljanja njihovih funkcija;
- c) razmatraju bezbjednosne ciljeve, zahtjeve u pogledu bezbjednosti i ostale uslove u vezi bezbjednosti koji se odnose na razmatrane promjene, a koje su utvrđene u:
  - 1) izjavama o provjeri sistema iz Člana 6., Dodatka I Pravilnika o interoperabilnosti evropske mreže za upravljanje vazdušnim prostorom („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10);
  - 2) izjavama o usaglašenosti ili pogodnosti sastavnih dijelova sistema za upotrebu iz Člana 5., Dodatka I Pravilnika o interoperabilnosti evropske mreže za upravljanje vazdušnim prostorom („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10); ili
  - 3) dokumentaciji o procjeni i ublažavanju rizika koja je ustanovljena u skladu sa važećim bezbjednosnim regulatornim zahtjevima;
- d) utvrđuju dodatne uslove vezane za bezbjednost koji su povezani sa uvođenjem promjena, gdje god je potrebno;

- e) procjenjuju prihvatljivost predočenih bezbjednosnih argumenata, uzimajući u obzir:
- 1) utvrđivanje opasnosti;
  - 2) dosljednost u dodjeljivanju klasa ozbiljnosti;
  - 3) ispravnost bezbjednosnih ciljeva;
  - 4) ispravnost, djelotvornost i izvodljivost zahtjeva u pogledu bezbjednosti i drugih utvrđenih uslova u vezi bezbjednosti;
  - 5) dokaze da se bezbjednosni ciljevi, bezbjednosni zahtjevi i drugi uslovi u vezi bezbjednosti kontinuirano ispunjavaju;
  - 6) dokaze da proces koji se koristi za izradu bezbjednosnih argumenata ispunjava važeće bezbjednosne regulatorne zahtjeve;
- f) provjeravaju procese koje organizacije koriste za oblikovanje bezbjednosnih argumenata u vezi sa novim funkcionalnim sistemom ili promjenama u postojećim funkcionalnim sistemima u razmatranju;
- g) utvrđuju potrebu za provjerom kontinuirane usklađenosti;
- h) uključuju svaku neophodnu aktivnost vezanu za saradnju sa organima koji su odgovorni za nadzor bezbjednosti plovidbenosti i letaćkih operacija;
- i) daju obavještenje o prihvatanju, po potrebi uz uslove, ili o neprihvatanju, navodeći razloge, promjene koja se razmatra.

(4) BHDCA vrši prihvatanje uvođenja u operacije promjena koje su predmet razmatranja u pregledu.

Član 11. (Kvalifikovana tijela)

(1) Kada BHDCA odluči da dodijeli kvalifikovanom tijelu sprovođenje bezbjednosnih regulatornih revizija ili pregleda u skladu sa ovim pravilnikom, osiguraće da kriterijumi koji se koriste za izbor određenog tijela između tijela kvalifikovanih u skladu sa Članom 3. Dodatka I, Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinostvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10) i Članom 13. Dodatka I, Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10), uključuju slijedeće:

- a) da kvalifikovano tijelo već ima iskustvo u procjeni bezbjednosti vazduhoplovnih subjekata;
- b) da kvalifikovano tijelo nije istovremeno uključeno u unutrašnje aktivnosti u okviru sistema upravljanja kvalitetom i bezbjednošću u predmetnoj organizaciji;
- c) da je cjelokupno osoblje koji se bavi sprovođenjem bezbjednosnih regulatornih revizija ili pregleda adekvatno obučeno i stručno i da ispunjava kriterijume kvalifikovanosti iz Člana 12. stav (3) ovog pravilnika.

(2.) Kvalifikovano tijelo prihvata mogućnost da će biti predmet revizije BHDCA ili nekog drugog tijela koje djeluje u ime BHDCA.

(3) BHDCA vodi evidenciju o kvalifikovanim tijelima ovlaštenim da sprovode bezbjednosne regulatorne revizije ili preglede u njihovo ime. Ovom evidencijom dokumentuje se usklađenost sa zahtjevima koji su sadržani u stavu (1).

Član 12. (Kapaciteti za provođenje bezbjednosnog nadzora)

(1) BHDCA obezbjeđuje neophodne kapacitete da osigura nadzor bezbjednosti svih organizacija koje rade pod njenim nadzorom, te da ima dovoljne resurse za izvršavanje radnji utvrđenih ovim pravilnikom.

(2) BHDCA će svake 2 godine uraditi i ažurirati procjenu ljudskih resursa koji su potrebni za izvršavanje funkcije nadzora bezbjednosti, na osnovu analize procesa koji se zahtijevaju ovim pravilnikom i njihove primjene.

(3) BHDCA osigurava da sve osobe koje su uključene u aktivnosti nadzora bezbjednosti budu sposobne da izvršavaju tražene funkcije. U tom smislu, oni:

- a) definišu i dokumentuju obrazovanje, stručno osposobljavanje, tehničko i operativno znanje, iskustvo, i kvalifikovanost koji su relevantni za dužnosti svake pozicije koja je uključena u aktivnosti nadzora bezbjednosti u okviru njihove strukture;
- b) obezbjeđuju specifično stručno osposobljavanje za one koji su uključeni u aktivnosti nadzora bezbjednosti u okviru njihove strukture;
- c) osigurava da osoblje imenovano da sprovodi bezbjednosne regulatorne revizije, uključujući revizorsko/provjerivačko osoblje odabrano iz kvalifikovanih tijela, ispunjava određene kvalifikacione kriterijume koje je definisala BHDCA. Kriterijumi se odnose na:
  - 1) poznavanje i razumijevanje zahtjeva koji se odnose na usluge vazdušne plovidbe, ATFM, ASM i ostale funkcije mreže koje bi mogle biti predmet bezbjednosne regulatorne revizije;
  - 2) upotrebu tehnika procjenjivanja;
  - 3) praktične vještine koje su potrebne za izvođenje revizije;
  - 4) dokazivanje stručnosti revizora/provjerivača kroz ocjenjivanje i druge prihvatljive načine.

Član 13. (Bezbjednosne direktive/naredba)

(1) BHDCA izdaje bezbjednosnu direktivu/naredbu kada otkrije okolnosti koje ugrožavaju bezbjednost funkcionalnog sistema i zahtijevaju hitno djelovanje. BHDCA uspostavlja administrativnu proceduru za izdavanje bezbjednosne direktive/naredbe.

(2) Bezbjednosna direktiva/naredba se prosljeđuje relevantnim organizacijama i sadrži minimalno slijedeće informacije:

- a) utvrđivanje okolnosti koje ugrožavaju bezbjednost;
- b) utvrđivanje pogođenog funkcionalnog sistema;
- c) potrebne mjere i njihovu osnovanost;
- d) rok za usklađivanje potrebnih mjera sa bezbjednosnom direktivom/naredbom;
- e) datum njenog stupanja na snagu.

(3) Kopije bezbjednosne direktive/naredbe BHDCA prosljeđuje drugim relevantnim nadležnim organima, posebno onim tijelima koja učestvuju u bezbjednosnom nadzoru funkcionalnog sistema.

(4) BHDCA utvrđuje usklađenost sa važećim bezbjednosnim direktivama/naredbama.

Član 14. (Evidencije o bezbjednosnom nadzoru)

BHDCA održava i omogućava pristup odgovarajućim evidencijama u vezi sa njenim procesima nadzora bezbjednosti, uključujući izvještaje o svim bezbjednosnim regulatornim revizijama i ostalim evidencijama u vezi bezbjednosti koje se odnose na sertifikate, imenovanja, bezbjednosni nadzor promjena, bezbjednosne direktive/naredbe i korišćenje kvalifikovanih subjekata.

Član 15. (Izveštavanje o bezbjednosnom nadzoru)

(1) BHDCA na godišnjem nivou izvještava o aktivnostima nadzora bezbjednosti u skladu sa ovim pravilnikom. Godišni izvještaj o nadzoru bezbjednosti sadrži i informacije o:

- a) organizacionoj strukturi i procedurama BHDCA;
- b) vazdušnom prostoru koji je u nadležnosti Bosne i Hercegovine koja je uspostavila ili imenovala BHDCA, po potrebi, i organizacijama koje su pod nadzorom BHDCA;
- c) kvalifikovanim tijelima ovlaštenim za sprovođenje bezbjednosnih regulatornih revizija;
- d) postojećim nivoima resursa BHDCA;
- e) svim pitanjima vezanim za bezbjednost utvrđenim kroz procese nadzora bezbjednosti koje vrši BHDCA.

(2) Bosna i Hercegovina koristiti izvještaje koje je sačinila BHDCA pri podnošenju svojih godišnjih izvještaja Evropskoj Komisiji kako se zahtijeva Člana 12. Dodatka I, Pravilnika kojim se uspostavlja okvir za stvaranje Jedinственog evropskog neba („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10).

(3) Godišnji izvještaji o nadzoru bezbjednosti su dostupni svim dotičnim državama članicama u slučaju funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, EASA-i i programima ili aktivnostima koje se sprovode u okviru usaglašenih međunarodnih sporazuma radi praćenja ili provjere sprovođenja nadzora bezbjednosti usluga u vazdušnoj plovidbi, ATFM-a, ASM-a i ostalih funkcija mreže.

Član 16.
(Razmjena informacija između NSA-ova)

BHDCA će omogućiti blisku saradnju sa NSA-ovima drugih država potpisnica ECAA Sporazuma u skladu sa čl. 10. i 15. Dodatka I, Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10) i Člana 2. stav (4) Dodatka I, Pravilnika o pružanju usluga vazdušne navigacije u Jedinostvenom evropskom nebu („Službeni glasnik BiH“ broj 45/10) i razmjenu svih odgovarajućih informacija radi omogućavanja nadzora bezbjednosti svih organizacija koje pružaju prekogranične usluge ili funkcije.

Član 17.
(Prestanak važenja)

Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Dodatak II, Pravilnika o utvrđivanju zajedničkih zahtjeva za pružanje usluga vazdušne plovidbe („Službeni glasnik BiH“ broj 05/11).

Član 18.
(Stupanje na snagu)

Pravilnik stupa na snagu osmi dan od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“.

Broj: X-X-XX-X-XXX-X/14
Banja Luka, XX.XX.2014. godine

Generalni direktor
Đorđe Ratkovića